

DOI: 10.25140/2411-5215-2021-3(27)-91-109

УДК 339.96:334.012.61-022.51-022.55(477)

JEL Classification: M41

Костянтин Безверхий

кандидат економічних наук, доцент, доцент фінансового аналізу та аудиту
Київський національний торговельно-економічний університет (Київ, Україна)
E-mail: k.bezverkhyy@knute.edu.ua. **ORCID:** <http://orcid.org/0000-0001-8785-1147>
ResearcherID: [J-3631-2015](https://orcid.org/0000-0001-8785-1147)

Євгенія Поліщук

доктор економічних наук, професор, професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» (Київ, Україна)
E-mail: polishchuk@kneu.edu.ua. **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0002-6133-910X>
ResearcherID: [J-5444-2018](https://orcid.org/0000-0002-6133-910X)

**ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМ МІЖНАРОДНОЇ
ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ МАЛОМУ ТА СЕРЕДНЬОМУ БІЗНЕСУ
ЗА ДОПОМОГОЮ РОЗРОБЛЕНОЇ МЕТОДИКИ**

У статті розглянуто оцінку ефективності реалізації програм міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу за допомогою розробленої методики. Розроблена методика оцінки ефективності програм міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу в Україні в контексті розвитку регіону рекомендована для використання у своїй діяльності для Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, а також будуть корисні для використання науковій спільноті. Наведені рекомендації надають можливість проведення оцінки ефективності програм міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу в Україні, які на сьогодні не було затребувано, проте вони виведуть на якісно новий рівень процес визначення ефективності програм міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу в Україні в контексті розвитку регіону.

Ключові слова: оцінка; міжнародна технічна допомога; малий та середній бізнес; ефективність.

Рис.: 11. Табл.: 4. Бібл.: 11.

Постановка проблеми. В Україні важливу роль має відігравати міжнародна технічна допомога МСП для подальшого соціально-економічного розвитку як країни загалом, так і окремих її регіонів. Водночас останнім часом обговорюється її ефективність, оскільки переважна більшість зацікавлених сторін стверджує, що вона є відчутною, а тому її ефективність є низькою. За нашими попередніми оцінками, проблема не в її ефективності, а в обсязі виділених на проєкт коштів та розпорошеності в контексті регіонального розвитку. У першому півріччі 2019 року Україна реалізувала 522 проєкти міжнародної технічної допомоги загальною вартістю 5,9 млрд дол. США. Натомість за аналогічний період 2018 року Україна реалізувала 477 проєктів на суму 4,9 млрд дол. США. У першому півріччі 2019 року за обсягом фінансування проєктів міжнародної технічної допомоги найбільшими країнами-донорами були: США – понад 2,2 млрд дол. США, Європейський Союз – 470 млн дол. США, Німеччина – 345 млн дол. США та Канада – 141 млн дол. США. За перше півріччя 2019 р. було підписано 3 договори з Урядом Китаю на поставку медичного обладнання для 7 лікарень, 50 рятувальних машин для ДСНС та 200 млн юанів (близько 30 млн дол. США), 4 договори з Урядом США на суму 88 млн дол. США, 5 угод з Європейською Комісією про фінансування програм на суму 126,9 млн євро, 1 договір із Міжнародним банком реконструкції та розвитку (МБРР) на 350 тис. дол. США [1]. Загальнодоступна інформація про надання міжнародної технічної допомоги українським малим і середнім підприємствам обмежена й не повною мірою пояснює ефективність її програм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання з міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу досліджували як вітчизняні, так і закордонні дослідники. Ю. Ф. Гудзь [2] досліджує міжнародну допомогу та її вплив на підприємницьке середовище в Україні. Т. В. Данько та А. О. Луценко [3] аналізують

використання міжнародної технічної допомоги малими та середніми підприємствами при виході на ринки ЄС. Т. М. Котенко [4] розглядає міжнародну технічну допомогу як спосіб підтримки малого та середнього бізнесу в Україні. Г. Т. Соломон (Solomon G.T.), А. Брайант (Bryant A.), К. Мей (May K.) та В. Перрі (Perry V.) [5] вивчають міжнародну технічну допомогу в контексті виживання та зростання малого бізнесу.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Зважаючи на гостроту проблеми оцінки ефективності міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу, важливим видається розробка методики її оцінки. Тому подальшого розвитку потребують теоретичні, методичні та організаційні засади оцінки ефективності реалізації програм міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу.

Мета статті. Мета статті полягає в тому, щоб розробити методику оцінки ефективності реалізації програм міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу, що, у свою чергу, надасть розуміння ефективності вищевказаних програм.

Матеріали та методи. Матеріалами дослідження є вітчизняне законодавство у сфері міжнародної технічної допомоги, наукові праці закордонних і вітчизняних дослідників, результати опитування. Під час проведення дослідження було використано такі методи: аналіз та синтез (сформований перелік проєктів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу; наведено характеристику проєктів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу); анкетування (проведення опитування бенефіціарів міжнародної технічної допомоги малого і середнього бізнесу); графічний метод (унаочнення інформації про бенефіціара, реципієнта та партнера з розвитку проєкту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу); групування (виокремлення проєктів міжнародної технічної допомоги, що стосуються малого і середнього бізнесу); спостереження (виділення як закордонних, так і вітчизняних авторів, які досліджують питання міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу); логічне узагальнення результатів (формулювання висновків).

Виклад основного матеріалу. У межах нашого дослідження пропонується провести аналітичний огляд міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу. Міністерство фінансів України протягом 2020 року брало участь у реалізації 18 проєктів міжнародної технічної допомоги [6]. Із них безпосередньо 3 стосуються малого і середнього бізнесу, а саме:

1. Проєкт «Посилення позицій банку в сегменті мікро-, малого та середнього бізнесу». Головною метою проєкту є підвищення ефективності державного банку щодо обслуговування клієнтів МСБ з урахуванням найкращих європейських банківських практик. Партнер з розвитку проєкту, бенефіціар та реципієнт проєкту наведено на рис. 1. Загальна вартість проєкту становить 299 699,12 євро.

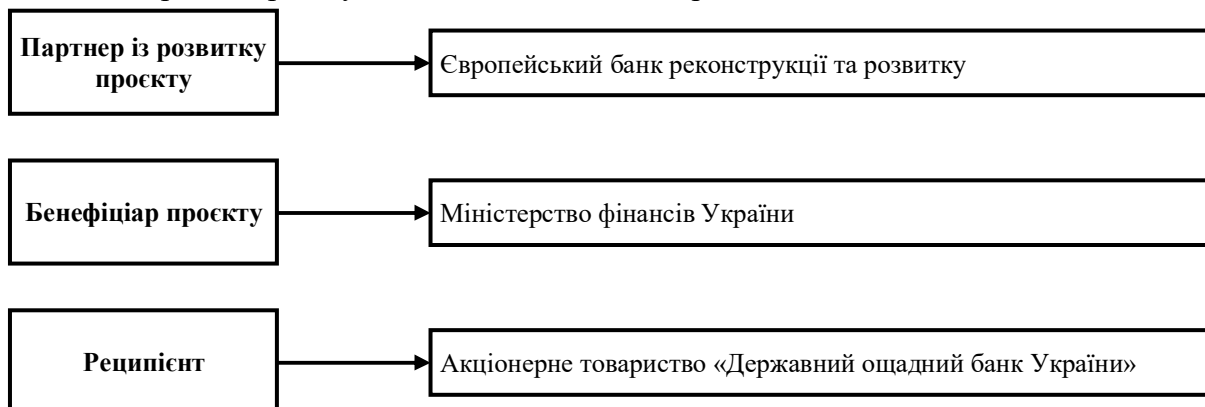

Рис. 1. Партнер із розвитку проєкту, бенефіціар та реципієнт проєкту «Посилення позицій банку в сегменті мікро-, малого та середнього бізнесу»
Джерело: сформовано авторами.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

2. Проєкт «Консультаційні послуги для реалізації проєкту «Підтримка малих і середніх підприємств». Трансформація Німецько-Українського фонду у Фонд розвитку підприємництва, забезпечило впровадження державних програм з підтримки фінансування малого та середнього бізнесу України. Фонд розвитку підприємництва впроваджує державну програму «Доступні кредити 5-7-9%» для мікро-, малого та середнього підприємництва. Партнер з розвитку проєкту, бенефіціар, реципієнт проєкту наведені на рис. 2. Загальна вартість проєкту становить 1 998 340,00 євро.

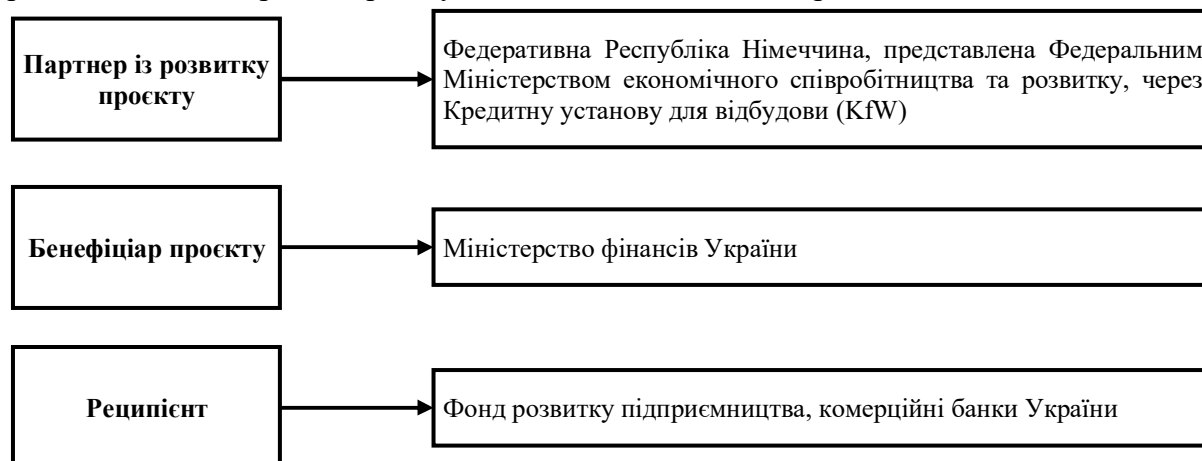

Рис. 2. Партнер із розвитку проєкту, бенефіціар та реципієнт проєкту «Консультаційні послуги для реалізації проєкту «Підтримка малих і середніх підприємств»

Джерело: сформовано авторами.

3. Проєкт «Фінансування малих та середніх підприємств у межах Східного партнерства». У результаті реалізації проєкту була запроваджена модель кредитування МСП у національній валюті на пільгових умовах. Партнер з розвитку проєкту, бенефіціар, реципієнт проєкту наведені на рис. 3. Загальна вартість проєкту становить 89 118,00 євро.

Рис. 3. Партнер з розвитку проєкту, бенефіціар та реципієнт проєкту «Фінансування малих та середніх підприємств у рамках Східного партнерства»

Джерело: сформовано авторами.

Перелік діючих проєктів (програм) міжнародної технічної допомоги, бенефіціаром/реципієнтом яких є Міністерство розвитку громад та територій України, станом на 01.02.2021 р. налічує 24 проєкти [7], із них 3 стосуються малого і середнього підприємництва, а саме:

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

1. Проект «Партнерство для розвитку міст». Проект спрямований на підвищення ефективності функціонування МСП, що, у свою чергу, забезпечить розвиток міст. Партнер з розвитку проекту, бенефіціар, реципієнт проекту наведені на рис. 4. Відомостей щодо вартості проекту немає.

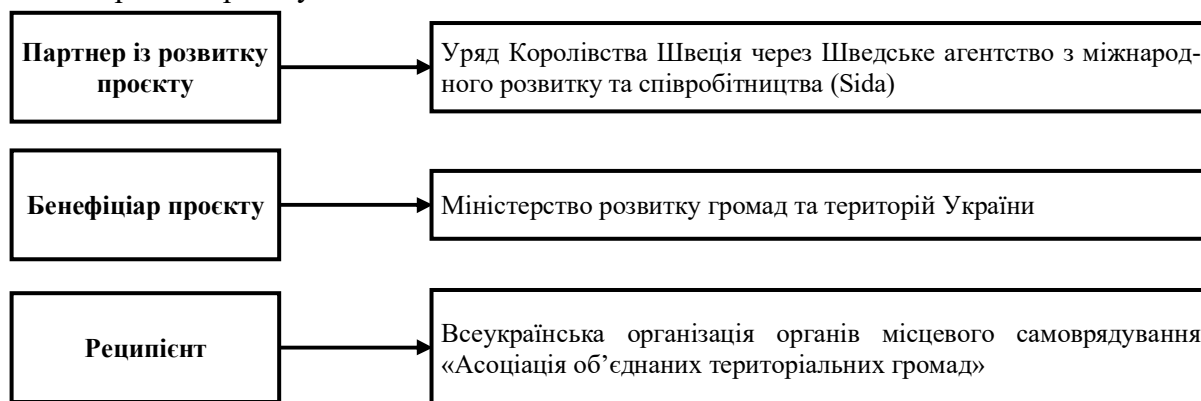

Рис. 4. Партнер із розвитку проекту, бенефіціар та реципієнт проекту «Партнерство для розвитку міст»

Джерело: сформовано авторами.

2. Проект «Соціально відповідальний бізнес як рушій реформи децентралізації в Україні. Створення спільної історії успіху». Виконання цього проекту спрямовано на побудову соціально відповідального бізнесу, який виступить рушійною силою для проведення реформ, які пов'язані з децентралізацією. Партнер із розвитку проекту, бенефіціар, реципієнт проекту наведені на рис. 5. Відомостей щодо вартості проекту немає.

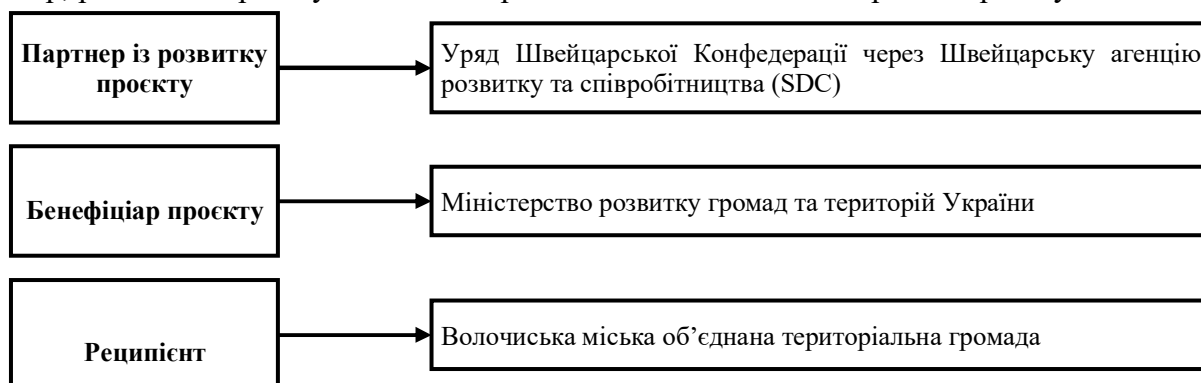

Рис. 5. Партнер із розвитку проекту, бенефіціар та реципієнт проекту «Соціально відповідальний бізнес як рушій реформи децентралізації в Україні. Створення спільної історії успіху»

Джерело: сформовано авторами.

3. Проект «Надзвичайна кредитна програма для відновлення України: підтримка впровадження програми для кінцевих бенефіціарів». Мета проекту – надати консультаційну експертну підтримку департаменту регіонального розвитку для забезпечення ефективної реалізації проекту «Надзвичайна кредитна програма для відновлення України». Партнер із розвитку проекту, бенефіціар, реципієнт проекту наведені на рис. 6. Відомостей щодо вартості проекту немає.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

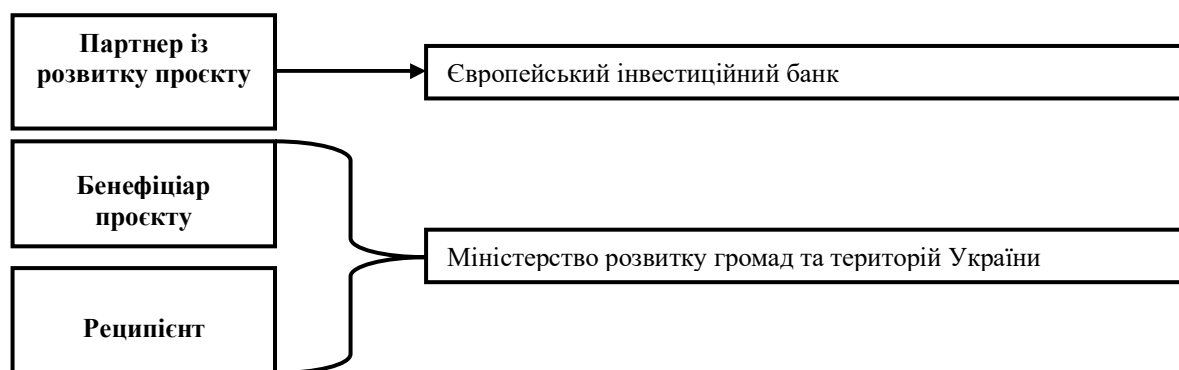

Рис. 6. Партнер із розвитку проєкту, бенефіціар та реципієнт проєкту «Надзвичайна кредитна програма для відновлення України: підтримка впровадження програми для кінцевих бенефіціарів»

Джерело: сформовано авторами.

Перелік проєктів міжнародної допомоги Україні, що зареєстровані в Міністерстві економіки [8] становить за сектором «Промисловість та МСП» 11 проєктів із них 4 проєкти безпосередньо стосуються малого і середнього підприємництва, а саме:

1. Проєкт «Програма лідерства, сприяння експорту, залучення інвестицій та розвитку». Проєкт спрямований на сприяння експорту для мікро-, малого та середнього підприємництва. Партнер з розвитку проєкту, бенефіціар, реципієнт проєкту наведені на рис. 7. Загальна вартість проєкту становить 35 000 000,00 дол. США.

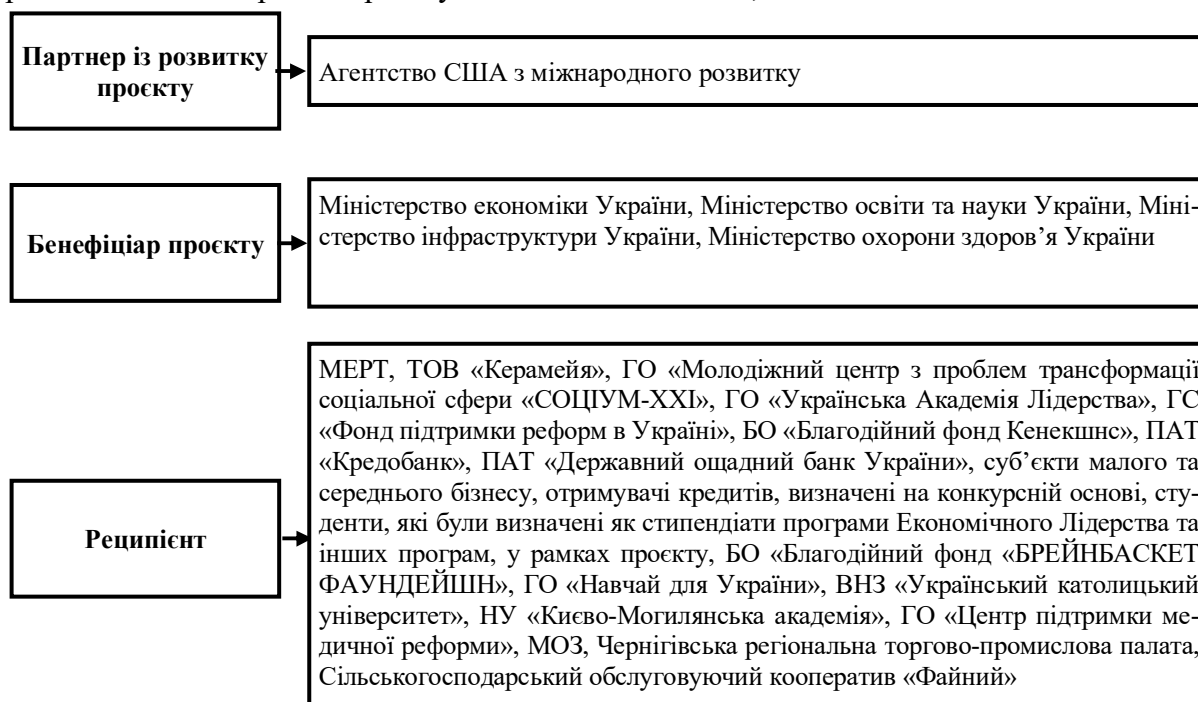

Рис. 7. Партнер із розвитку проєкту, бенефіціар та реципієнт проєкту «Програма лідерства, сприяння експорту, залучення інвестицій та розвитку»

Джерело: сформовано авторами.

2. Проєкт «Консультаційні послуги для реалізації проєкту «Підтримка малих і середніх підприємств». Консультація банків визначеними консалтинговими компаніями щодо розширення обсягу кредитування малих та середніх підприємств в Україні. Партнер із розвитку проєкту, бенефіціар, реципієнт проєкту наведені на рис. 8. Загальна вартість проєкту становить 2 000 000,00 євро.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Рис. 8. Партнер із розвитку проекту, бенефіціар та реципієнт проекту «Консультаційні послуги для реалізації проекту «Підтримка малих і середніх підприємств»

Джерело: сформовано авторами.

3. Проект «Консолідація експортного потенціалу та сприяння доступу на зовнішній ринок малого та середнього бізнесу України». Метою проекту є покращення можливостей виходу українських МСП на експортний ринок. Партнер із розвитку проекту, бенефіціар, реципієнт проекту наведені на рис. 9. Загальна вартість проекту становить 1 300 000,00 євро.

Рис. 9. Партнер із розвитку проекту, бенефіціар та реципієнт проекту «Консультаційні послуги для реалізації проекту «Консолідація експортного потенціалу та сприяння доступу на зовнішній ринок малого та середнього бізнесу України»

Джерело: сформовано авторами.

4. Проект «EU4BUSINESS: Мережа центрів підтримки бізнесу в Україні». Проектом передбачено залучати ФОПів і малий та середній бізнес до програми ЄБРР щодо їх підтримки. Партнер із розвитку проекту, бенефіціар, реципієнт проекту наведені на рис. 10.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

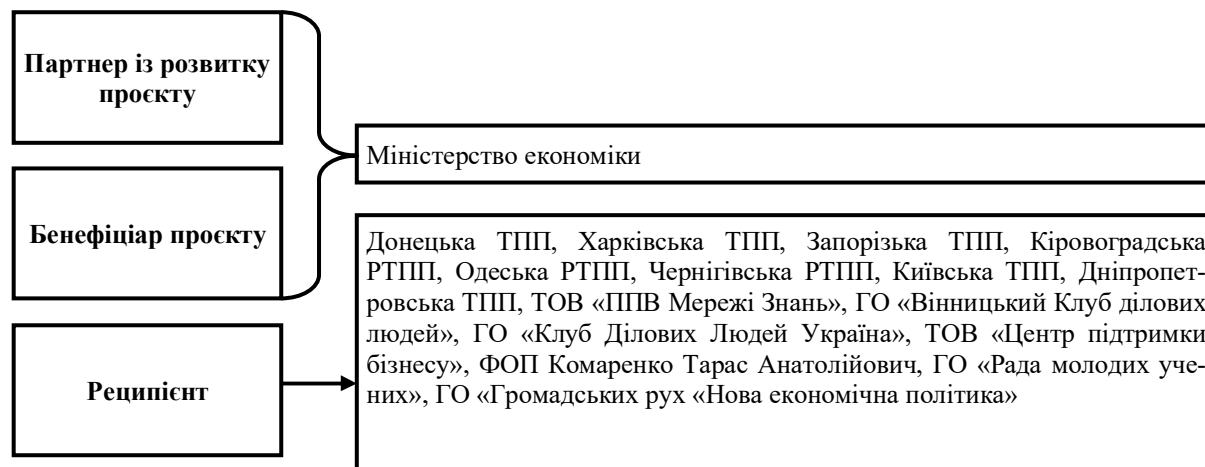

Рис. 10. Партнер із розвитку проекту, бенефіціар та реципієнт проекту
«EU4BUSINESS: Мережа центрів підтримки бізнесу в Україні»

Джерело: сформовано авторами.

Кількісну оцінку ефективності проектів міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу надати неможливо через те, що необхідно працювати з отримувачами допомоги та їхніми бенефіціарами. За допомогою особливого методу якісних досліджень, який дозволяє отримати оціночну, емоційну інформацію про досліджуваний предмет, що являє собою фокус-група, пропонується дослідити бенефіціарів міжнародної технічної допомоги для малого і середнього бізнесу.

Для проведення фокус-груп необхідно підібрати відповідну кількість учасників такої фокус-групи, це зазвичай до 6 осіб. Запрошувати на проведення фокус групи необхідно: 1) Міністерство економіки; 2) Міністерство освіти та науки України; 3) Міністерство інфраструктури України; 4) Міністерство охорони здоров'я України; 5) Міністерство фінансів України; 6) Міністерство розвитку громад та територій України.

Формат проведення опитування онлайн за допомогою програмного забезпечення Zoom. Під час опитування йде відеозапис опитування, який потім додається до звіту.

Час проведення фокус-групи становить 2,5 години.

Перелік питань (для бенефіціарів) під час проведення фокус-групи:

1. Опишіть ефект міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу (на національному або регіональному рівні)?

2. Чи збільшилась частка підприємств малого і середнього бізнесу внаслідок реалізації проекту міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу?

3. У яких секторах економіки збільшилася частка підприємств малого і середнього бізнесу внаслідок реалізації проекту міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу?

4. Як вплинуло впровадження проектів міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу на зайнятість населення (на національному або регіональному рівні)?

5. Як реалізація проектів міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу вплинуло на залучення інвестицій (на національному або регіональному рівні)?

6. Які ресурси (фінансові, інтелектуальні, виробничі) отримали підприємства малого і середнього бізнесу від впровадження проекту міжнародної технічної допомоги (на національному або регіональному рівні)?

7. Опишіть напрями міжнародної технічної допомоги для малого і середнього бізнесу в контексті експортного потенціалу.

8. У чому полягає вплив міжнародної технічної допомоги для малого і середнього бізнесу щодо поживлення конкурентоспроможних переваг на внутрішніх ринках в Україні?

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

9. Чи повною мірою реалізація проєкту міжнародної технічної допомоги для малого і середнього бізнесу забезпечило потребу такого бізнесу у кредитних ресурсах?

10. Оцініть вплив проєктів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу у сфері підтримки інновацій (на національному або регіональному рівні)?

11. Як проєкти міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу позитивно вплинули на цифровізацію суспільства (на національному або регіональному рівні)?

12. Який економічний ефект отримали учасники проєктів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?

13. Які ще додаткові ефекти отримали учасники від реалізації проєкту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу (на національному або регіональному рівні)?

14. На які сектори економіки вплинула реалізація проєктів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?

15. Чи можна вважати реалізацію проєкту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу позитивним явищем для суспільства?

Нами було проведено фокус-групу в режимі онлайн у кількості 6 осіб, які представляли Міністерство економіки, Міністерство освіти та науки України, Міністерство інфраструктури України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство фінансів України, Міністерство розвитку громад та територій України.

Запитання: Опишіть ефект міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу (на національному або регіональному рівні)?

Соціальний ефект міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу проявляється через створення нових робочих місць у регіоні, а на національному рівні проявляється у зменшенні безробіття по країні загалом.

Економічний ефект міжнародної технічної допомоги малому й середньому бізнесу проявляється через отримання прибутку таким бізнесом.

Фінансовий ефект міжнародної технічної допомоги малому й середньому бізнесу проявляється через отримання кредитних ресурсів під прийнятну відсоткову ставку для розвитку такого бізнесу.

Запитання: Чи збільшилась частка підприємств малого і середнього бізнесу в наслідок реалізації проєкту міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу?

Так, частка підприємств малого і середнього бізнесу внаслідок реалізації проєкту міжнародної технічної допомоги збільшилась.

Запитання: У яких секторах економіки збільшилася частка підприємств малого і середнього бізнесу внаслідок реалізації проєкту міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу?

Збільшилась частка підприємств малого і середнього бізнесу в таких секторах економіки, як торгівля, надання послуг, а також виробництво.

Запитання: Як вплинуло впровадження проєктів міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу на зайнятість населення (на національному або регіональному рівні)?

Впровадження проєктів міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу вплинуло на зайнятість населення позитивно, адже на регіональному рівні відкрилися нові робочі місця, що, у свою чергу, вплинуло на зменшення кількості безробітних загалом по країні.

Запитання: Як реалізація проєктів міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу вплинуло на залучення інвестицій (на національному або регіональному рівні)?

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Дійсно, реалізація проєктів міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу вплинуло на залучення інвестицій. Так, інвестиції вкладають як внутрішні інвестори, так і створюється позитивний інвестиційний клімат, що надає можливості для залучення іноземних інвесторів, саме прямі інвестиції відчуються на регіональному рівні, проте залучення інвестицій також має вплив на національному рівні.

Запитання: Які ресурси (фінансові, інтелектуальні, виробничі) отримали підприємства малого і середнього бізнесу від впровадження проєкту міжнародної технічної допомоги (на національному або регіональному рівні)?

Підприємства малого і середнього бізнесу отримали фінансові ресурси, це, наприклад, доступні кредитні програми (надання «дешевих» кредитів під 5-9 %), у яких можуть брати участь такі підприємства. Інтелектуальні ресурси безпосередньо створюються в процесі реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу на регіональному рівні. Водночас сукупність таких ресурси формує інтелектуальний капітал на національному рівні. Виробничі ресурси отримують підприємства малого і середнього бізнесу для реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги на регіональному рівні. Сукупність виробничих ресурсів підприємств малого і середнього бізнесу характеризує їхню фондоозброєність, показує ступінь оновлення та наявність основних засобів у розрізі секторів економіки.

Запитання: Опишіть напрями міжнародної технічної допомоги для малого і середнього бізнесу в контексті експортного потенціалу.

Виділяються такі напрями:

- 1) онлайн-сервіси;
- 2) послуги для компаній;
- 3) послуги для альянсів;
- 4) освіта для експортерів;
- 5) країни та ринки.

Запитання: У чому полягає вплив міжнародної технічної допомоги для малого і середнього бізнесу щодо поживлення конкурентоспроможних переваг на внутрішніх ринках в Україні?

Отримання фінансових, виробничих ресурсів представниками малого і середнього бізнесу дає змогу отримати конкурентні переваги на внутрішньому ринку. Це, наприклад, «дешеві» гроші, що надаються у вигляді кредитів під 7-9 %, придбання відповідного обладнання, що дозволяє виробляти нові види продукції за допомогою нових технологій виробництва.

Запитання: Чи повною мірою реалізація проєкту міжнародної технічної допомоги для малого і середнього бізнесу забезпечило потребу такого бізнесу в кредитних ресурсах?

Так, дійсно малий і середній бізнес має можливість забезпечити свою діяльність кредитними ресурсами. Відповідно до Постанови Кабінету міністрів України «Про надання фінансової державної підтримки» від 24.01.2020 р. № 28 [9] затверджено порядок надання фінансової державної підтримки суб'єктам малого та середнього підприємництва. У межах фінансової державної підтримки розроблено державну програму «Доступні кредити 5-7-9 %» [10], яка надає відповідне кредитування під 5, 7, 9 % відповідно. Складність отримання вищевказаних кредитних ресурсів полягає в тому, що малий і середній бізнес повинен відповідати встановленим вимогам для отримання відповідного кредиту, а забезпечити відповідність вимогам не так легко.

Запитання: Оцініть вплив проєктів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу у сфері підтримки інновацій (на національному або регіональному рівні)?

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Впровадження інновацій є одним із найважливіших факторів для малого і середнього бізнесу в Україні. Україна в Глобальному інноваційному індексі 2020 р. посідає 45 місце [11], що більше на 2 позиції в порівнянні з 2019 р., така ситуація свідчить про зростання інноваційної активності суб'єктів господарювання як на регіональному, так і на національному рівні, зокрема малого і середнього бізнесу в Україні.

Запитання: Яким чином проекти міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу позитивно вплинули на цифровізацію суспільства (на національному або регіональному рівні)?

Реалізація проектів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу вплинуло на цифровізацію суспільства, так багато адміністративних послуг, в т.ч. малому і середньому бізнесу здійснюється в електронному форматі, це стосується безпосередньо реєстрації (перереєстрації) суб'єктів господарювання, змін системи оподаткування, отримання дозволів на провадження господарської діяльності, звітування суб'єктів господарювання, отримання різноманітних довідок, створення електронних загальнодоступних реєстрів тощо. Це, у свою чергу, позитивно сприяє розвитку малого і середнього бізнесу як на регіональному, так і на національному рівні.

Запитання: Який економічний ефект отримали учасники проектів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу малому і середньому бізнесу?

Учасники проектів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу отримали більшою мірою прибуток від реалізації проектів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу. Незначна кількість учасників міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу не отримали економічного ефекту, одиничні учасники отримали збиток.

Запитання: Які ще додаткові ефекти отримали учасники від реалізації проекту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу (на національному або регіональному рівні)?

Додаткові ефекти, що отримали учасники від реалізації проекту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу, – це соціальний та фінансовий ефект.

Запитання: На які сектори економіки вплинула реалізація проектів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?

Реалізація проектів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу вплинула на такі сектори економіки: 1) сільське господарство; 2) фінансовий сектор; 3) легка промисловість; 4) торгівля; 5) промисловість; 6) туризм.

Запитання: Чи можна вважати реалізацію проектів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу позитивним явищем для суспільства?

Реалізацію проектів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу, дійсно, можна вважати позитивним явищем для суспільства. Насамперед це стосується розвитку малого і середнього бізнесу в Україні, а саме: цифровізація суспільства, поява нових робочих місць (зменшення рівня безробіття), наявні доступні кредитні ресурси, розвиток окремих громад і територій, впровадження інноваційних технологій.

Загалом, проведена фокус-група підтвердила позитивну оцінку реалізації проектів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу як на регіональному, так і на національному рівні, яка спрямована на розвиток регіонів. Це, у свою чергу, пояснюється тим, що від реалізації проектів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу в Україні отримано соціальний, фінансовий і економічний ефект.

Для отримувачів міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу пропонується пройти таке опитування (табл. 1).

Таблиця 1

*Опитувальник для отримувачів міжнародної технічної допомоги
малому і середньому бізнесу*

№ з/п	Найменування питання	Варіанти відповідей			
		Бальна оцінка за відповідь			
1	2	3			
4	До якого виду бізнесу за обсягом діяльності належить Ваш суб'єкт господарювання?	Малий бізнес		Середній бізнес	
		1		1	
2	У якому секторі економіки провадить діяльність суб'єкт господарювання?	Торгівля	Виробництво	Послуги	Фінансовий сектор
		1	1	1	1
3	Яка середня кількість працівників працює у суб'єкта господарювання?	До 10 осіб	До 50 осіб	До 250 осіб	
		1	1	1	
4	Як вплинуло отримання міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу на фінансову стійкість суб'єкта господарювання?	Негативно		Позитивно	
		0		1	
5	Чи потребувало залучення додаткових коштів на виконання проекту міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу?	Потребувало	Коштів було достатньо	Кошти були зайві	
		0	1	0,5	
6	Чи можна вважати реалізацію проекту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу позитивним явищем для суспільства?	Так	Ні	Важко відповісти	
		1	0	0,5	
7	Який фінансовий результат отримав суб'єкт господарювання від реалізації проекту міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу?	Прибуток	Збиток	Не отримав	
		1	0	0,5	
8	Який доступ до кредитних коштів у суб'єкта господарювання був у межах реалізації проекту міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу?	Легкий	Складний	Доступу до кредитних коштів не було	
		1	0	0,5	
9	Який досвід отримав суб'єкт господарювання в рамках реалізації проекту міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу?	Позитивний	Негативний	Нейтральний	
		1	0	0,5	
10	На який рівень (національний, регіональний) був направлений проект міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу?	Національний	Регіональний	Обидва рівня	
		0,5	0,5	1	
11	Які ще додаткові ефекти отримали учасники від реалізації проекту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу (на національному або регіональному рівні)?	Соціальний	Екологічний	Не отримали	
		0,5	0,5	0	
12	Які ресурси отримав суб'єкт господарювання в процесі реалізації проекту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	Фінансові	Інтелектуальні	Виробничі	
		0,33	0,33	0,33	
13	Які інструменти з наведених суб'єкт господарювання використовував для позитивної реалізації проекту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	Цифровізацію	Штучний інтелект	Хмарні технології	
		0,33	0,33	0,33	
14	Чи були залучені додаткові інвестиції в процесі реалізації проекту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	Додаткові інвестиції залучені	Додаткових інвестицій не було	Планується залучити додаткові інвестиції	
		1	0	0,5	
15	Опишіть ефект міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу	Соціальний	Економічний	Фінансовий	
		0,33	0,33	0,33	
16	Який рівень фінансування проекту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	Достатній	Недостатній	Завищений	
		1	0	0,5	

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Закінчення табл. 1

1	2	3		
17	Як мотивований персонал у процесі реалізації міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	Негрошовим заохоченням	Грошовим заохоченням	Мотиваційні заходи не проводились
		0,5	1	0
18	Як підвищувалась кваліфікація персоналу в процесі реалізації проекту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	Курси підвищення кваліфікації	Проведення тренінгів	Самостійно на розсуд працівника
		0,33	0,33	0,33
19	Як вплинула цифровізація в рамках виконання проекту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	Позитивно	Негативно	Вплив відсутній
		1	0	0,5
20	Який фактор мав найвищий вплив на реалізацію проекту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	Фінансування	Цифровізація	Суспільство
		0	0,5	1
21	Як вплинуло на зайнятість реалізація проекту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	Кількість працівників збільшилась	Кількість працівників зменшилась	Без змін
		1	0	0,5
22	Як вплинуло на прибутковість реалізація проекту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	Прибутковість збільшилась	Прибутковість зменшилась	Без змін
		1	0	0,5
23	Як вплинуло на фінансовий стан реалізація проекту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	Фінансовий стан покращився	Фінансовий стан погіршився	Без змін
		1	0	0,5
24	Як вплинуло на ліквідність реалізація проекту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	Ліквідність збільшилась	Ліквідність зменшилась	Без змін
		1	0	0,5
25	Як вплинуло на платоспроможність реалізація проекту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	Платоспроможність збільшилась	Платоспроможність зменшилась	Без змін
		1	0	0,5
26	Як вплинуло на технічне забезпечення реалізація проекту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	Технічне забезпечення покращилось	Технічне забезпечення погіршилось	Без змін
		1	0	0,5
27	Як вплинуло на фінансовий потенціал реалізація проекту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	Фінансовий потенціал покращився	Фінансовий потенціал погіршився	Без змін
		1	0	0,5
28	Як вплинуло на інноваційний потенціал реалізація проекту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	Інноваційний потенціал покращився	Інноваційний потенціал погіршився	Без змін
		1	0	0,5
29	Чи бачать майбутній потенціал реалізації проектів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	На майбутнє плануємо брати участь у реалізації проектів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу	На майбутнє не плануємо брати участь у реалізації проектів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу	
		1	0	
30	Міжнародна технічна допомога малому і середньому бізнесу це відкриття нових можливостей для розвитку?	Нові можливості для розвитку	Важкий тягар бізнесу	Нездоланна мрія
		1	0	0,5

Джерело: розроблено авторами.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

З табл. 1 видно, що за кожну надану відповідь на питання можна отримати максимальну кількість – 1 бал, мінімальну кількість – 0 балів. Усього за відповіді на питання можна отримати 30 балів. Запропонована градація ефективності в балах щодо оцінки ефективності реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Градація ефективності в балах щодо оцінки ефективності реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу

Низький рівень	Середній рівень	Високий рівень
від 0 до 15 балів	від 15 до 20 балів	від 20 до 30 балів

Джерело: розроблено авторами.

Опитувальник для отримувачів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу було сформовано та розміщено на платформі Google форми. Результати щодо опитування респондентів наведено в табл. 3.

Таблиця 3

Результати опитування респондентів у балах

№ з/п	Найменування питання	Результати бальної оцінки опитування респондентів									
		Респондент 1	Респондент 2	Респондент 3	Респондент 4	Респондент 5	Респондент 6	Респондент 7	Респондент 8	Респондент 9	Респондент 10
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	До якого виду бізнесу за обсягом діяльності належить Ваш суб'єкт господарювання?	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	У якому секторі економіки провадить діяльність суб'єкт господарювання?	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
3	Яка середня кількість працівників працює у суб'єкта господарювання?	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
4	Як вплинуло отримання міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу на фінансову стійкість суб'єкта господарювання	0	0	1	1	1	0	1	1	1	0
5	Чи потребувало залучення додаткових коштів на виконання проєкту міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу	0	0	0,5	1	1	0	0	0,5	1	0
6	Чи можна вважати реалізацію проєкту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу позитивним явищем для суспільства?	0,5	0,5	0,5	1	1	0,5	0,5	0,5	1	0,5
7	Який фінансовий результат отримав суб'єкт господарювання від реалізації проєкту міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу?	0,5	0,5	1	1	1	0,5	1	0,5	1	1

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Продовження табл. 3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
8	Який доступ до кредитних коштів у суб'єкта господарювання був у межах реалізації проекту міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу?	0	0	0,5	1	1	0,5	0,5	1	1	0,5
9	Який досвід отримав суб'єкт господарювання в рамках реалізації проекту міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу?	0,5	0,5	0,5	1	1	0,5	0,5	0,5	1	0,5
10	На який рівень (національний, регіональний) був направлений проект міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу?	0,5	0,5	1	1	1	0,5	0,5	0,5	1	0,5
11	Які ще додаткові ефекти отримали учасники від реалізації проекту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу (на національному або регіональному рівні)	0	0	1	1	1	0	0	0,5	1	0,5
12	Які ресурси отримав суб'єкт господарювання в процесі реалізації проекту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу	0,66	0,66	1	1	1	0,33	0,33	0,66	1	0,66
13	Які інструменти з наведених суб'єкт господарювання використовував для позитивної реалізації проекту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу	0,33	0,33	1	1	1	0,66	0,66	0,33	1	0,33
14	Чи були залучені додаткові інвестиції в процесі реалізації проекту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	0,5	0	0,5	0,5	1	0,5	0,5	0,5	1	1
15	Опишіть ефект міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу	0,66	0,66	0,66	0,66	0,33	0,66	1	1	0,66	0,33
16	Який рівень фінансування проекту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	1	1	0	0	1	1	1	0,5	0,5	0,5
17	Як мотивований персонал в процесі реалізації міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	0,5	0,5	1	1	1	1	1	0	1	1
18	Як підвищувалась кваліфікація персоналу в процесі реалізації проекту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	0,33	0,33	0,66	0,66	1	1	1	0,33	0,66	0,66

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Закінчення табл. 3

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
19	Як вплинула цифровізація в рамках виконання проєкту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	1	1	1	0,5	0,5	0,5	1	1	1	1
20	Який фактор мав найвищий вплив на реалізацію проєкту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	0,5	0,5	1	1	1	0,5	1	0	1	1
21	Як вплинуло на зайнятість реалізація проєкту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	1	1	0	0	1	0,5	1	0,5	0,5	0,5
22	Як вплинуло на прибутковість реалізація проєкту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	0,5	0	0,5	0,5	1	0,5	0,5	0,5	1	1
23	Як вплинуло на фінансовий стан реалізація проєкту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	0,5	0,5	1	1	1	0,5	1	0	1	1
24	Як вплинуло на ліквідність реалізація проєкту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	0,5	0	0,5	0,5	1	0,5	0,5	0,5	1	1
25	Як вплинуло на платоспроможність реалізація проєкту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	0	0	0,5	1	1	0	0	0,5	1	0
26	Як вплинуло на технічне забезпечення реалізація проєкту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	0,5	0	0,5	0,5	1	0,5	0,5	0,5	1	1
27	Як вплинуло на фінансовий потенціал реалізація проєкту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	0	0	1	1	1	0	1	1	1	0
28	Як вплинуло на інноваційний потенціал реалізація проєкту міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	1	1	1	0,5	0,5	0,5	1	1	1	1
29	Чи бачать майбутній потенціал реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу?	0	0	0,5	1	1	0	0	0,5	1	0
30	Міжнародна технічна допомога малому і середньому бізнесу – це відкриття нових можливостей для розвитку?	0	0	0,5	1	1	0	0	0,5	1	0
Всього:		14,48	12,48	21,82	24,32	28,33	14,65	19,99	17,82	28,32	18,48

Джерело: сформовано авторами.

На основі аналізу табл. 2 сформуємо інформацію щодо оцінки ефективності реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу (табл. 4).

*Оцінка ефективності реалізації проєктів
міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу*

Низький рівень		Середній рівень		Високий рівень	
від 0 до 15 балів	30 %	від 15 до 20 балів	30 %	від 20 до 30 балів	40 %

Джерело: сформовано авторами.

На основі табл. 4 пропонується зробити графічну візуалізацію оцінки ефективності реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу (рис. 11).

*Рис. 11. Оцінки ефективності реалізації проєктів
міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу*

Джерело: побудовано авторами.

Відповідно до рис. 11 високий рівень ефективності реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу зазначають 40 % респондентів, середній і низький рівень ефективності реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу зазначають 30 % респондентів.

Висновки і пропозиції. Ефективність програм міжнародної технічної допомоги малому та середнього бізнесу в Україні на сьогодні невідома, тому нами розроблено методику оцінки ефективності програм міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу в Україні на основі бальної оцінки, що дало змогу оцінити рівень ефективності реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги малому і середньому бізнесу для виявлення їхнього впливу на розвиток регіону.

Розроблена методика оцінки ефективності програм міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу в Україні в контексті розвитку регіону рекомендована для використання у своїй діяльності для Міністерства економіки України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, а також будуть корисні для використання науковій спільноті. Наведені рекомендації нададуть можливість проведення оцінки ефективності програм міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу в Україні, які на сьогодні не було затребувано, проте вони виведуть на якісно новий рівень процес визначення ефективності програм міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу в Україні в контексті розвитку регіону.

Список використаних джерел

1. Названо найбільших донорів України: МЕРТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uteka.ua/ua/publication/news-14-delovye-novosti-36-nazvano-krupnejshix-donorov-ukrainy-mert>.
2. Гудзь Ю. Ф. Міжнародна допомога та її вплив на підприємницьке середовище в Україні / Ю. Ф. Гудзь // Формування ринкових відносин в Україні. – 2010. – № 5. – С. 34-36.
3. Луценко А. О. Використання міжнародної технічної допомоги малими та середніми підприємствами при виході на ринки ЄС / А. О. Луценко, Т. В. Данько // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ»: зб. наук. пр. Темат. вип. : Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства. – 2015. – № 54 (1163). – С. 27-32.
4. Котенко Т. М. Міжнародна технічна допомога як спосіб підтримки малого та середнього бізнесу в Україні [Електронний ресурс] / Т. М. Котенко // Фінансово-кредитний механізм акти-візації інвестиційного процесу : зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф., 10 листопада 2017 р. К. : КНЕУ, 2017. – С. 192–197. – Режим доступу: <http://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/23210>.
5. Solomon G. T. Survival of the fittest: Technical assistance, survival and growth of small businesses and implications for public policy / G. T. Solomon, A. Bryant, K. May, V. Perry // Technovation. – 2013. – № 33(8-9). – Pp. 292-301.
6. Моніторинг проєктів міжнародної технічної допомоги [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://mof.gov.ua/uk/monitoring_of_international_technical_assistance_projects-422.
7. Перелік діючих проєктів (програм) МТД, бенефіціаром/реципієнтом яких є Мінрегіон [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewjK0casw5HxAhXVFXcKHfgZBggQFjACegQIAhAE&url=http%3A%2F%2Fwww.minregion.gov.ua%2Fwp-content%2Fuploads%2F2021%2F03%2Fperelik-diyuchyh-proyektiv-mtd.docx&usg=AOvVaw0EtBDyt_JgprFv-8SzyJC2.
8. Перелік проєктів міжнародної допомоги Україні, що зареєстровані в Міністерстві економічного розвитку і торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=a914d7c8-1296-4378-ab13-e4d41f35c79a>.
9. Про надання фінансової державної підтримки [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.01.2020 р. № 28. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-%D0%BF#Text>.
10. Державна програма «Доступні кредити 5-7-9%» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://5-7-9.gov.ua>.
11. Україна покращила свою позицію в рейтингу «Глобальний інноваційний індекс 2020» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=edf58f89-c170-4be0-8fc7%205e7452893639&title=UkrainaPokraschilaSvoiuPozitsiiuVReitinguglobalniiInnovatsiiniiIndeks2020>.

References

1. Nazvano naibilshykh donoriv Ukrainy: MERT [Named the largest donors in Ukraine: MEDT]. <https://uteka.ua/ua/publication/news-14-delovye-novosti-36-nazvano-krupnejshix-donorov-ukrainy-mert>.
2. Hudz, Yu.F. (2010). Mizhnarodna dopomoha ta yii vplyv na pidprijemnytske seredovyshche v Ukraini [International assistance and its impact on the business environment in Ukraine]. *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini – Formation of market relations in Ukraine*, (5), 34-36.
3. Lutsenko, A.O., & Danko, T.V. (2015). Vykorystannia mizhnarodnoi tekhnichnoi dopomohy malymy ta serednimy pidprijemstvamy pry vykhodi na rynky YeS [Use of international technical assistance by small and medium enterprises in entering EU markets]. *Visnyk Nats. tekhn. un-tu «KhPI» : zb. nauk. pr. Temat. vyp. : Aktualni problemy upravlinnia ta finansovo-hospodarskoi diialnosti pidprijemstva – Bulletin of the National University of Technology "KhPI": collection. Science. etc. Topic. issue: Current issues of management and financial and economic activities of the enterprise*, (54(1163)), 27-32.
4. Kotenko, T.M. (2017). Mizhnarodna tekhnichna dopomoha yak sposib pidtrymky maloho ta serednoho biznesu v Ukrainy [International technical assistance as a way to support small and medium-sized businesses in Ukraine]. Proceeding from *Finansovo-kredytnyy mekhanizm aktyvizatsiyi in-*

vestytsiynoho protsesu: zb. materialiv III Mizhnar. nauk.-prakt. konf. – Financial and credit mechanism for activating the investment process: collection. materials III International. scientific-practical conf. (pp. 192–197). <http://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/23210>.

5. Solomon, G.T., Bryant, A., May, K., & Perry, V. (2013). Survival of the fittest: Technical assistance, survival and growth of small businesses and implications for public policy. *Technovation*, (33(8-9)), 292-301.

6. Monitorynh proektiv mizhnarodnoi tekhnichnoi dopomohy [Monitoring of international technical assistance projects]. https://mof.gov.ua/uk/monitoring_of_international_technical_assistance_projects-422.

7. Perelik diiuchykh proektiv (prohram) MTD, benefitsiarom/retsypientom yakykh ye Minrehion [List of current ITD projects (programs), the beneficiary / recipient of which is the Ministry of Regional Development]. https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEWjK0casw5HxAhXVFXcKHfgZBggQFjACegQIAhAE&url=https%3A%2F%2Fwww.minregion.gov.ua%2Fwp-content%2Fuploads%2F2021%2F03%2Fperelik-diyuchykh-proyektiv-mtd.docx&usq=AOvVaw0EtBDyt_JgprFv-8SzyJC2.

8. Perelik proektiv mizhnarodnoi dopomohy Ukraini, shcho zareiestrovani v Ministerstvi ekonomichnoho rozvytku i torhivli [List of international assistance projects to Ukraine registered with the Ministry of Economic Development and Trade]. <https://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=a914d7c8-1296-4378-ab13-e4d41f35c79a>.

9. Pro nadannia finansovoi derzhavnoi pidtrymky [About providing financial state support], Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 28 (on 24.01.2020). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-%D0%BF#Text>.

10. Derzhavna prohrama «Dostupni kredyty 5-7-9%» [State program «Affordable loans 5-7-9%»]. <https://5-7-9.gov.ua/>.

11. Ukraina pokrashchyla svoju pozytsiiu v reitynhu «Hlobalnyi innovatsiynyi indeks 2020» [Ukraine has improved its position in the rating «Global Innovation Index 2020»]. <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=edf58f89-c170-4be0-8fc7%205e7452893639&title=UkrainaPokraschilaSvoiuPozitsiiuVReitinguglobalniiInnovatsiiniiIndeks2020>.

Отримано 25.07.2021

UDC 339.96:334.012.61-022.51-022.55(477)

Kostiantyn Bezverkhyi

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of Financial Analysis and Auditing
Kyiv National University of Trade and Economics (Kyiv, Ukraine)

E-mail: k.bezverkhyi@knu.edu.ua. **ORCID:** <http://orcid.org/0000-0001-8785-1147>

ResearcherID: [J-3631-2015](https://orcid.org/0000-0001-8785-1147)

Yevheniia Polischuk

Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Corporate Finance and Controlling
Vadym Hetman Kyiv National University of Economics (Kyiv, Ukraine)

E-mail: polishchuk@kneu.edu.ua. **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0002-6133-910X>

ResearcherID: [J-5444-2018](https://orcid.org/0000-0002-6133-910X)

EVALUATION OF THE EFFECTIVENESS OF THE IMPLEMENTATION OF INTERNATIONAL TECHNICAL ASSISTANCE PROGRAMS FOR SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES USING THE DEVELOPED METHODOLOGY

The article considers the evaluation of the effectiveness of the implementation of international technical assistance programs for small and medium-sized businesses using the developed methodology. The purpose of the article is to develop a methodology for assessing the effectiveness of international technical assistance programs for small and medium-sized businesses, which, in turn, will provide an understanding of the effectiveness of the above programs. The materials of the research are domestic legislation in the field of international technical assistance, scientific works of foreign and domestic researchers, survey results. The following methods were used during the study: analysis and synthesis (a list of international technical assistance projects for small and medium-sized businesses; a description of international technical assistance pro-

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

jects for small and medium-sized businesses); questionnaires (conducting a survey of beneficiaries of international technical assistance to small and medium-sized businesses); graphic method (visualization of information about the beneficiary, recipient and development partner of the international technical assistance to small and medium business); grouping (separation of international technical assistance projects related to small and medium business); observation (selection of both foreign and domestic authors who study the issues of international technical assistance to small and medium-sized businesses); logical generalization of results (formulation of conclusions). The developed methodology for evaluating the effectiveness of international technical assistance programs for small and medium-sized businesses in Ukraine in the context of regional development is recommended for use by the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine, the Ministry of Finance of Ukraine, the State Statistics Service of Ukraine. These recommendations will provide an opportunity to assess the effectiveness of international technical assistance programs for small and medium-sized businesses in Ukraine, which have not been requested today, but they will take to a new level the process of determining the effectiveness of international technical assistance programs for small and medium-sized businesses in Ukraine.

Keywords: rating; international technical assistance; small and medium business; efficiency.

Fig.: 11. Table: 4. References: 11.